

תוכן עניינים

הקדמה אישית

1	תקציר	א'
2	מבוא	1
3	סקירת ספרות	2
3.1	מה נחשב להטרדה מינית	2
3.2	חוק הטרדה מינית	4
3.3	הטרדה מינית הגן	6
3.4	התמודדות הגנת עם הטרדה מינית	8
4	שיטה	11
5	ממצאים	13
5.1	כיצד תופסות גננות את נושא ההטרדה המינית בגן	13
5.2	מהם הגורמים שעיצבו את תפיסות הגננות בנוגע להטרדה מינית	16
5.3	כיצד מתמודדות הגננות עם תופעת ההטרדה המינית בגן	17
6	דיון ומסקנות	22
7	סיכום	24
8	נספחים	25
9	ביבליוגרפיה	33

1. מבוא

הטרדה מינית בגיל הגן היא תופעה אשר הולכת ונעשית שכחה יותר ויותר. הטרדה מינית מוגדרת כדיבור או נגיעה בעלת אופי מיני שגורמים לילד הנפגע להרגיש מושפל ורע עם עצמו, לכוד ומבולבל (Giladi, 2004). כ 5% מכלל הפניות החדשות אשר התקבלו במרכזי הסיוע במהלך שנת 2009 (סה"כ של 362 פניות) דווחו כי מקום הפגיעה היה במוסדות החינוך, 33% מהן התרחשו בגן הילדים ובבתי הספר היסודיים (כאשר גיל הנפגע היה פחות מ 12). מתוך 362 הפניות האמורות, שעניינן פגיעות מיניות במוסדות חינוך, כ- 51 פניות סווגו "הטרדה מינית". (נתוני פניות למרכזי הסיוע, 2009).

הטרדה מינית בילדים הייתה קיימת מאז ומתמיד. אולם רק במאה העשרים, ישנה התייחסות לתופעת הטרדה מינית בילדים בכלל, ובגילאי הגן בפרט. עד לפני שנים אחדות, תופעות כמו הפשלת חזאית של ילדה, הגנבת נשיקה ללא אישור, נגיעה ואחזקה באיבר המין, הטרדה מאורגנת או איומים מילוליים על אונס נחשבו לביטוי לשובבותם של הילדים הרכים. כיום ידוע כי שובבות זו מותירה את חותמה על הקורבנות. הקורבן, על אף גילו, מרגיש מבוכה, מפסיק את משחקו ובמקרים מתמשכים מסתגר ופוחד להשתתף בפעילות.

קיים קושי אוניברסאלי בהתמודדות עם תופעות הפגיעה המינית. הנושא מעורר בדרך כלל תגובות רגשיות שליליות שונות כגון הכחשה, ניסיון להקטין את חומרת הפגיעה, הטלת ספק בקיומה, האשמת הנפגע, תחושת אשמה אצל הנפגע וסביבתו ועוד. פרשנות המבוגרים עלולה להיות על רקע המחשבה כי התנהגות זו הינה נורמטיבית, "משחק" או "סקרנות מינית". (טילמאן, 1995). אשר בטענה זו יש הקטנה של הסכנה שיש נושא, וזה נובע מכל מיני סיבות.

קושי נוסף נעוץ בעובדה שעדיין אין לאנשי המקצועי ידע מספק על גורמי התופעה, סימני האיתור של התנהגות מינית חריגה ועל הדרכים לטפל בקטין התוקף. עם זאת היעדר תגובה מצד צוותי החינוך הוא אחד המגננונים המאפשרים את הנצחת התופעה.

לכן, אני רוצה לבדוק בעבודה זו כיצד תפיסותיהן של הגננות בנוגע להטרדה מינית בגן באות לידי ביטוי באופן שבו הן מתמודדות עם התופעה בעבודתן. הייתי רוצה לבדוק שאלה זו משום שהגננות הינן, פעמים רבות, הראשונות שבפניהן חושפים הילדים את סודם, כך שלאופן תפקודן חשיבות גורלית להמשך ההתערבות. ביכולתן של הגננות לשבור את מעגל ההתעללות באמצעות מודעות לחשיבות הנושא, הכרת סימני התופעה ודיווח על מקרים המעוררים חשד סביר במקרה הצורך.

סקירת הספרות תתמקד בפרק הראשון בהגדרת הטרדה מינית. בכדי להבין את משמעות המקרים, תפורט ותואר ההתפתחות המינית של הילדים בגיל הגן. הפרק השני יעסוק בהגדרה החוקית של הטרדה מינית, ומהם הקריטריונים להערכת התנהגות זו. הפרק השלישי יעסוק בהטרדה מינית בגן. הוא יכלול תיאור מפורט של התנהגות מינית נורמטיבית ושאינה נורמטיבית, הגורמים להטרדות והשלכות התופעה על הקורבן והמקרבן. הסעיף האחרון בפרק זה יעסוק בהתמודדות הגננת עם הטרדה מינית, על קשייה והשלכות אמונתה.

2. סקירת ספרות

2.1 מה נחשב להטרדה מינית?

הטרדה מינית הינה תופעה מוכרת, אשר גברה החשיבות שלה והמודעות כלפיה עם השני. כך שבעבר היא הייתה נחשבת כהתנהגות סקרנית ולא פוגענית. אך, עם השנים התפתחה המודעות כלפיה, עלו הקולות שביקשו להגדיר אותה כהתנהגות לא נורמטיבית, לאסור אותה, ולנקוט צעדים על מנת למנוע אותה. המודעות הציבורית לקיומה של הטרדה המינית וההכרה החברתית הן בשכיחותה הגבוהה, הן בהשלכותיה הרגשיות הקשות, הולכות וגוברות. (לוי, מ & סואן, ד. 2017).

הוגדרה ההטרדה המינית כהתייחסות מינית לא רצויה המופנית כלפי אישה ללא הסכמתה, לעיתים קרובות כביטוי להפגנת אדנות, או לשם השפלה. ומיקומה על ספקטרום האלימות המינית, אשר שני המינים עשויים לחוות. (מור, א & בארי, א. 2012).

כל התנהגות בעלת אופי מיני, המופנית כלפי אדם ופוגעת בכבודו, נחשבת להטרדה מינית. בקרב ילדים, התנהגות כזו תבוא לידי ביטוי בממדים קטנים יחסית (ופחות חמורים) מאשר בין מבוגרים. לכן הילדים לא תמיד מודעים לכך שהיא פסולה. לא כל שכן, המבוגרים, אשר עלולים, כאמור לתת לגיטימציה למקרים אלה.

קיים קושי בזיהוי התופעה בגילאים הצעירים, מצדיהם של אנשי החינוך והמבוגרים בכלל, נובע בעיקרו מכך שמשחקים מיניים הם חלק ממשחקי הילדות, לכאורה. כך נראה שהתנהגות מינית היא טבעית וצפויה אצל ילדי הגן והיא נובעת מסקרנות וחקירה. החקירה המינית הטבעית עשויה לגרום למבוכה, והיא עשויה להותיר את הילד עם רגשות קשים של כעס, בושה פחד או חרדה. כאשר מקור הרגשות האלה לא ידוע לא ולא לאנשים המקיפים אותו.

גם התנהגות "מציקנית" בעלת מאפיינים מיניים, עלולה לגרום לילד רגשות אשם או מבוכה. לכן, כאשר מתרחשת הטרדה מינית, במיוחד כאשר היא לא מתבטאת בפעילות מינית מפורשת. פרשנות המבוגרים עלולה להיות על רקע המחשבה כי התנהגות זו הינה נורמטיבית, "משחק" או "סקרנות מינית". (טילמאן, 1995).

ניסיון החיים של הילדים מעיד על זה שילדים לומדים בשלבי התפתחותם השונים, כי הם למדו דרך חשיפה לנורמות תרבותיות וחברתיות וכמו כן דרך המפגש ביניהם, בין אנשים שונים. לכן אנו יכולים להסיק כי, הדחף המיני הוא מולד, אך ביטויי המיניות הם נלמדים. מכאן, שהתנהגות מינית חריגה עלולה להיות תוצר של הסביבה.

עם זאת, התנהגויות אלו בגילאים קטנים, עשויים להיות מוסברים על ידי כך, שמתפתחות מחשבות ותחומי התעניינות שונים אצל הילדים. כך שילדים בגיל הרך יכולים לנקוט צעדים מיניים בשל סקרנות, חרדה, חיקוי, למען משיכת תשומת לב, יחסי כוחות ועוד.